

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์แสงอรุณ ผู้รับการบำบัดและผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติดจากศูนย์แสงอรุณ ผู้นำทางการและผู้นำทางธรรมชาติในพื้นที่เป้าหมาย และกลุ่มองค์กรภาคีพันธมิตรที่ทำงานประสานและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ รวมทั้งสิ้นจำนวน 36 คน โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ

1. เพื่อศึกษาหลักการและรูปแบบในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดแสงอรุณอำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. เพื่อศึกษาผลที่ผู้ติดยาได้รับจากการบำบัดรักษาฟื้นฟูยาเสพติดตามรูปแบบวิธีการของศูนย์แสงอรุณ อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัด แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาวิธีการในการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณอำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอในการพัฒนานโยบายของรัฐบาลในด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามหลักในการวิจัย ดังนี้

1. ศูนย์แสงอรุณมีรูปแบบ หลักการ และกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดอย่างไร

2. ผู้ติดยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูจากศูนย์แสงอรุณได้รับผลอย่างไรบ้าง

3. ผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสามารถเลิกเสพยาและเข้าสู่สังคมได้หรือไม่ เพียงใด

4. ในการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ มีข้อจำกัดเรื่องอะไรอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างไร

5. มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ

จากผลการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ และการสังเกต โดยผู้ศึกษาเลือกเครื่องมือในการศึกษาจากการเก็บรวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) การเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจง 4 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 36 คน จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำมาสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการสรุปผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยอิงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาหลักการและรูปแบบในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดแสงอรุณอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดแสงอรุณอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแบบระบบสมัครใจ ศูนย์แสงอรุณมีหลักการในการบำบัดรักษาคือเน้นความสมัครใจ โดยศูนย์แสงอรุณมีพื้นที่เป้าหมาย ในการดำเนินงาน ซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน ดังนี้

1. บ้านปายาง	หมู่ที่ 3	ตำบลแม่नादेิง	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. บ้านห้วยห้วย	หมู่ที่ 4	ตำบลแม่ฮี้	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. บ้านในของ	หมู่ที่ 9	ตำบลแม่नादेิง	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. บ้านหัวปาย	หมู่ที่ 4	ตำบลเวียงเหนือ	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
5. บ้านยามชายแดน	หมู่ที่ 7	ตำบลเวียงเหนือ	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
6. บ้านแม่ปิง	หมู่ที่ 11	ตำบลเวียงเหนือ	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
7. บ้านปายสองแ่ง	หมู่ที่ 6	ตำบลเวียงเหนือ	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
8. บ้านป่าซาง	หมู่ที่ 6	ตำบลเวียงเหนือ	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
9. บ้านยะโป้	หมู่ที่ 4	ตำบลแม่नादेิง	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
10. บ้านใหม่สหสัมพันธ์	หมู่ที่ 7	ตำบลเวียงใต้	อำเภอปาย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ศูนย์แสงอรุณได้มีการการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดผ่านช่องทาง Internet ภายได้ชื่อ <http://sangrun.wordpress.com/> เจ้าหน้าที่ของศูนย์มีการเข้าร่วมประชุมกับทางภาคที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนงบประมาณกับศูนย์แสงอรุณ

ในส่วนของรูปแบบวิธีการในการดึงการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายในพื้นที่โดยศูนย์แสงอรุณจะเริ่มจากการที่อาจารย์สุรศักดิ์ พรสกุลไพศาล ผู้จัดการศูนย์แสงอรุณ ซึ่งจะมีเชื้อสายชาติพันธุ์ลาหู่จะใช้วิธีการเชื่อมผ่านคริสตจักร(โบสถ์) ซึ่งมีหลักความเชื่อความศรัทธาในคำสอนของคริสต์ศาสนาเหมือนกัน ผ่านแกนนำ องค์กร หรือบุคคลที่ทางศูนย์แสงอรุณรู้จัก มีการลงพื้นที่เพื่อเปิดเวทีประชาคม ประชุมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกิจกรรมกับโบสถ์ในพื้นที่ ใช้วิธีการพูดคุยทำความเข้าใจกับแกนนำ คนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่รู้และตระหนักถึงโทษภัยของยาเสพติด และไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สร้างความเข้าใจกับผู้ติดยาเสพติดให้เข้ารับการบำบัดรักษากับศูนย์แสงอรุณ เจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณจะอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของศูนย์แสงอรุณที่ต้องการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่โดยใช้การสื่อสารกับคนในพื้นที่ผ่าน “ภาษาลาหู่” ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่น ใช้หลักคำสอน ความเชื่อในพระเจ้าของคริสต์ศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่คนในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือในการสร้างขวัญกำลังใจกับผู้ติดยาเสพติด ให้มีความเชื่อว่าพระเจ้าจะช่วยทุกคนให้หลุดพ้นจากเรื่องร้ายได้ ทำให้ผู้ติดยาเสพติดยอมรับและสมัครใจที่จะบำบัดรักษากับศูนย์แสงอรุณ

ภายหลังจากการเข้าไปทำประชาคม สร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่และตัวผู้ติดยาเสพติดแล้ว เมื่อมีผู้ติดยาเสพติดสมัครใจที่จะเข้ารับการบำบัดรักษา แกนนำในพื้นที่จะเป็นคนพาผู้ติดยาเสพติดมาส่งที่ศูนย์แสงอรุณเพื่อเข้ารับการบำบัดรักษาและแกนนำก็จะเป็นผู้มารับผู้ผ่านการบำบัดกลับเมื่อครบกำหนดเวลาในการบำบัดรักษาคือ 4 เดือน

ในส่วนของกระบวนการการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณจะแบ่งออกเป็นออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนระยะแรกريب
2. ขั้นตอนระยะบำบัดและฟื้นฟู
3. ขั้นตอนเตรียมเข้าสู่สังคม

ขั้นตอนระยะแรกريب

ระยะแรกريبจะมีขั้นตอนและวิธีการในการเตรียมตัวผู้เข้ารับการบำบัดรักษา โดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณจะสอบถาม ชื่อ-สกุล เลขบัตรประจำตัวประชาชน ที่อยู่ สัญชาติ ยาเสพติดที่ใช้ รวมถึงข้อมูลการเข้ารับการบำบัดรักษาจากสถานบำบัดอื่นๆ เพื่อเก็บเป็นฐานข้อมูล และจะ

มีการตรวจค้นยาเสพติดในร่างกาย และอธิบายถึงกฎ ระเบียบของศูนย์แสงอรุณที่ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาต้องถือปฏิบัติเหมือนกันทุกคน

ขั้นตอนระยะบำบัดและฟื้นฟู

เมื่อผู้ติดยาเสพติดพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณจะพาผู้ป่วยไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งเป็นหน่วยงานภาคีที่ทำงานร่วมกัน

ในช่วง 15 วันแรก ซึ่งเป็นช่วงถอนพิษยา ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูจะนอนพักผ่อนเพื่อปรับร่างกาย โดยจะมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คอยดูแลอยู่ตลอดเวลา โดยอาทิตย์ที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงหลังจากผ่านช่วงถอนพิษยาแล้ว ทางศูนย์จะมีการอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ความรู้เรื่องโทษภัยของยาเสพติด มีการฝึกอาชีพ มีการผู้เข้ารับการบำบัดรักษาจะมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลกิจวัตรประจำวันของตัวเองตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน ซึ่งทุกคนต้องตื่นตามเวลาที่ศูนย์แสงอรุณกำหนดพร้อมกัน โดยทางศูนย์แสงอรุณจะมอบหมายหน้าที่ภารกิจให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทุกคนได้ปฏิบัติ ซึ่งจะแตกต่างกันไป อาทิเช่น ทำความสะอาดศูนย์ เลี้ยงหมู เลี้ยงวัว ทำอิฐบล็อก

ในระยะเวลาการบำบัดรักษา ครอบครัวของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาสามารถมาเยี่ยมได้ ทุกอาทิตย์และได้ร่วมกิจกรรมกับผู้เข้ารับการบำบัดรักษา คือ การเข้าโบสถ์วันอาทิตย์ด้วยกัน ซึ่งจะ เป็นกิจกรรมการนมัสการพระเจ้า จัดขึ้นที่ศูนย์แสงอรุณ โดยผู้ที่เข้าร่วมนมัสการจะประกอบไปด้วย ผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษา ผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาจากศูนย์แสงอรุณไปแล้ว ครอบครัวผู้เข้ารับการบำบัดรักษา รวมถึงเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณทุกคน มีการอธิษฐานขอพรจากพระเจ้าเพื่ออวยพรและเสริมกำลังใจให้กับผู้ที่กำลังอยู่ในช่วงการบำบัดรักษา เป็นกระบวนการบำบัดทางจิตใจควบคู่ไปกับการบำบัดทางร่างกาย หลังจากทำกิจกรรมนมัสการพระเจ้าแล้ว ทุกคนในศูนย์จะกินข้าวร่วมกัน โดยในวงกินข้าวเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนสอบถามทุกข์สุขของผู้เข้ารับการบำบัดและผู้ผ่านการบำบัดแต่ละคน เพื่อให้รู้ถึงการพัฒนาการของผู้ที่ผ่านการบำบัดไปแล้ว รวมถึงผู้ที่อยู่ในช่วงบำบัด

ขั้นตอนเตรียมเข้าสู่สังคม

ก่อนที่ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาจะครบกำหนดออกจากศูนย์บำบัด ในกลุ่มเด็กจะมีการประเมินร่วมกันในเรื่องของความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา โดยทางศูนย์แสงอรุณจะมีแบบประเมินพฤติกรรมระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับครอบครัวผู้ผ่านการบำบัดรักษา แยกนำไปในชุมชน เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จะมีการพูดคุยกับครอบครัวของผู้ป่วย ตัวผู้ที่จะผ่านการบำบัด ในเรื่องของพัฒนาการในด้านต่างๆของผู้ป่วย เพื่อให้

ครอบครัวได้รู้และเข้าใจพฤติกรรมของผู้ป่วยได้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการปฏิบัติตัวของผู้ผ่านการบำบัด เมื่อกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน เป็นการดูแลและเฝ้าระวังไม่ให้กลับมาเสพติด

หากมีผู้ที่ถึงกำหนดออกจากศูนย์ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณจะประสานไปยังผู้นำชุมชนเพื่อให้มารับกลับ โดยก่อนที่ผู้ผ่านการบำบัดจะกลับจะมีการมอบลูกหมูให้นำกลับไปเลี้ยง ถ้าหากลูกหมูเกิดลูกออกมาอีกก็จะให้ลูกหมูนั้นเป็นรางวัลกับผู้ผ่านการบำบัด

ภายหลังจากผู้ผ่านการบำบัดกลับไปอยู่ในชุมชนแล้ว เจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณจะมีการติดตามเพื่อเฝ้าดูการเปลี่ยนของผู้ผ่านการบำบัดอย่างสม่ำเสมอ โดยจะเริ่มจากการเข้าไปเปิดเวทีในพื้นที่เพื่อประชุมร่วมกันระหว่างแกนนำในพื้นที่ เครือข่ายชุมชนปาย ครอบครัวผู้ผ่านการบำบัด และคนในชุมชน เพื่อให้มีการเฝ้าระวังและดูแลผู้ผ่านการบำบัดเมื่อกลับเข้าไปอยู่ในพื้นที่ การลงพื้นที่เพื่อไปเยี่ยมผู้ผ่านการบำบัดรักษาที่บ้าน ศูนย์แสงอรุณจะมีการจัดกิจกรรมกับกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการเฝ้าระวังและดูแลผู้ผ่านการบำบัด โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ในการช่วยกันดูแลและแจ้งข้อมูลให้กับทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์ได้รับรู้หากผู้ผ่านการบำบัดกลับไปเสพติด ในส่วนของผู้ผ่านการบำบัดที่เป็นคนนอกพื้นที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณจะใช้วิธีโทรศัพท์สอบถามความเป็นอยู่ทั้งกับครอบครัวผู้ผ่านการบำบัด และตัวของผู้ผ่านการบำบัดรักษาเอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลที่ผู้ติดยาได้รับจากการบำบัดรักษาฟื้นฟูยาเสพติด ตามรูปแบบวิธีการของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการศึกษาพบว่า จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งแต่ปี พ.ศ.2550-2554 พบว่าผลที่ผู้ติดยาเสพติดได้รับภายหลังจากการบำบัดรักษาฟื้นฟูโดยรูปแบบวิธีของศูนย์แสงอรุณ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟู
2. ด้านการยอมรับและเปิดโอกาสให้กับผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูจากศูนย์แสงอรุณ

ด้านผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดรักษาฟื้นฟู

จากขั้นตอนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูศูนย์แสงอรุณซึ่งใช้รูปแบบการบำบัดทางกายควบคู่กับการบำบัดทางใจ โดยมีการนำหลักคำสอนของศาสนาคริสต์มาช่วยในเรื่องของการกล่อมเกลาคิดใจของผู้เข้ารับการบำบัดรักษา สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในหลักคำสอนของพระเจ้า สร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจ ส่งผลให้ผู้ผ่านการบำบัดเมื่อกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนจะไม่กลับไปเสพติดอีก

ศูนย์แสงอรุณมีกระบวนการการติดตามผู้ผ่านการบำบัด โดยมีการประชุมประชาคม เพื่อให้ครอบครัวผู้ผ่านการบำบัด แกนนำในพื้นที่ คนในชุมชน มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง สังเกต

พฤติกรรมของผู้ที่ผ่านการบำบัดว่ากลับไปเสพยาหรือไม่และมีการแจ้งข้อมูลมายังศูนย์แสงอรุณ และเจ้าหน้าที่ของศูนย์จะลงไปเยี่ยมผู้ผ่านการบำบัดที่บ้านทุกอาทิตย์เพื่อสังเกตพฤติกรรมของผู้ผ่านการบำบัดว่ากลับไปเสพยาเสพติดซ้ำหรือไม่ และจากความจริงใจ จริงจัง ความตั้งใจและการเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เสมือนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาเป็นหนึ่งในญาติมิตรพี่น้อง ดูแลทุกคนอย่างเสมอภาค โดยเฉพาะในส่วนของอาจารย์สุรศักดิ์ พรสกุลไพศาล ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้จัดการศูนย์แสงอรุณ ทุ่มเทให้กับงาน ที่มีความตั้งใจที่จะให้พี่น้องเชื้อสายชาติพันธุ์ลาหู่ในพื้นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถเลิกยาเสพติดได้ ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาซึ่งส่วนใหญ่เป็นพี่น้องลาหู่รับรู้ได้และไม่กลัวที่จะกลับไปเสพยาอีก

ความสามารถในการพัฒนาตนเองของผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ทั้งในด้านการดำรงชีวิต การศึกษาเล่าเรียน และการประกอบอาชีพในสังคม พบว่า ผู้ผ่านการบำบัดรักษามีการพัฒนากระบวนการทางความคิดและจิตใจโดยใช้หลักคำสอนของศาสนาคริสต์ในการขัดเกลาจิตใจของผู้ที่เข้ารับการบำบัดให้มีจิตใจที่เข้มแข็งนอกจากผู้ติดยาเสพติดจะสามารถเลิกยาเสพติดได้แล้ว ยังสามารถกลับมาเรียนหนังสือได้อีกครั้ง สามารถกลับไปทำงาน ดูแลหาเลี้ยงครอบครัวได้อย่างเป็นปกติ มีอาชีพติดตัวจากการที่ศูนย์แสงอรุณได้มีกิจกรรมเสริมให้กับผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาได้ปฏิบัติ อาทิเช่น เลี้ยงวัว เลี้ยงหมู การทำอิฐบล็อก สามารถกลับไปทำงานในชุมชนได้อย่างปกติสุข เมื่อความคิดพัฒนา ชีวิตก็พัฒนาตามกันไป

ด้านการยอมรับและเปิดโอกาสให้กับผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูจากศูนย์แสงอรุณ

ผลการศึกษาพบว่า จากการที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณได้เข้าไปเปิดเวที รวมทั้งสร้างความเข้าใจให้กับครอบครัวผู้ผ่านการบำบัด รวมถึงคนในชุมชนเกี่ยวกับการให้โอกาสกับผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาทำให้กลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ครอบครัวหันมาให้ความรักความสนใจ ชุมชนให้ความสำคัญและยอมรับผู้ผ่านการบำบัดรักษามากขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์ข้อจำกัด แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาวิธีการในการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เพื่อนำไปสู่ขอเสนอในการพัฒนานโยบายของรัฐบาลในด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

จากการศึกษาพบว่า ข้อจำกัดของศูนย์แสงอรุณแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านรูปแบบ ขั้นตอน และกระบวนการในการดำเนินงาน
2. ด้านบุคลากร
3. ด้านงบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องใช้ในการบำบัดรักษา

ด้านรูปแบบ ขั้นตอน และกระบวนการในการดำเนินงาน

รูปแบบกระบวนการบำบัดรักษาของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังไม่มีความเป็นวิชาการเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานของภาครัฐที่ทำงานในประเด็นการบำบัดรักษาเหมือนกัน รวมทั้งกฎระเบียบของศูนย์แสงอรุณที่ยังไม่เข้มงวด ส่งผลทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาไม่มีความรู้สึกว่ามีคามจำเป็นที่จะต้องเลิกให้ได้ อยากมาบำบัดที่ศูนย์แสงอรุณเมื่อไหร่ก็มา เพราะมีทั้งข้าวกินและมีที่อยู่

ศูนย์แสงอรุณมีจุดอ่อนในเรื่องของการเชื่อมประสานกับหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนของท้องถิ่น อำเภอ รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ในการเตรียมความพร้อมในการเฝ้าระวัง ติดตามดูแลผู้ผ่านการบำบัด

ด้านบุคลากร

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณมีจำนวนน้อย แต่มีภาระงานมาก ทำให้การดูแลผู้เข้ารับการบำบัดรักษายังไม่เต็มที่ ส่งผลต่อการติดตามดูแลผู้ผ่านการบำบัดเมื่อผู้ผ่านการบำบัดกลับไปอยู่ในชุมชน รวมทั้งการลงพื้นที่เพื่อประชุมทำประชาคมในหมู่บ้านกับแกนนำในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ผ่านการบำบัดกลับมาเสพยา

ด้านงบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องใช้ในการบำบัดรักษา

ที่ผ่านมายังไม่มีความไม่ต่อเนื่องในการหนุนเสริมงบประมาณของบางหน่วยงาน แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นจุดอ่อนมากนัก เพราะศูนย์แสงอรุณมีการเชื่อมประสานกับหลากหลายภาคีทั้งในเรื่องของงบประมาณที่ใช้ในด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดภายในศูนย์

ในด้านสถานที่ตั้งของศูนย์แสงอรุณในปัจจุบันเป็นพื้นที่ในการดูแลของกองกำลังทหารราบที่ 7 อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และอนุญาตให้ศูนย์แสงอรุณใช้ประโยชน์ได้ แต่ในอนาคตยังไม่มีความแน่นอน

เครื่องมือเครื่องใช้ในการบำบัดรักษายังไม่มีความทันสมัย และยังไม่มีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในทุกกลุ่ม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณมี 5 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้เสพยา ครอบครัว ชุมชน
2. ปัจจัยด้านสถานการณ์ยาเสพติดในสังคม
3. ปัจจัยด้านนโยบายและมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาล

4. ปัจจัยด้านบุคลากรทั้งในส่วนของศูนย์แสงอรุณ ภาครัฐ เอกชน
5. ปัจจัยด้านอื่นๆ

ปัจจัยด้านผู้เสพยา ครอบครัวยุวมชน

ผลการศึกษาพบว่า ตัวผู้เสพยาเสพติด ครอบครัวผู้เสพยาเสพติด และชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การบำบัดรักษาของศูนย์แสงอรุณ ไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยในส่วนของผู้เสพยาเสพติดที่จิตใจอ่อนแอ และยังมีความคิดว่ายาบ้าไม่ใช่ยาเสพติด ผันเป็นเพียงยารักษาโรค การที่จะกลับเสพซ้ำภายหลังจากผ่านการบำบัดรักษาจึงเกิดขึ้นได้ง่าย

สำหรับปัจจัยในด้านครอบครัวของผู้ที่เข้ามาบำบัดรักษาซึ่งสามารถเข้ามาเยี่ยมผู้ป่วยได้อย่างเป็นอิสระ และมีการพูดคุยบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดในชุมชน กลับส่งผลเสียและบั่นทอนจิตใจของผู้ป่วยให้รู้สึกคิดถึงบ้าน อยากกลับบ้าน ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดหลายคนอยู่ไม่ครบตามหลักสูตรการบำบัดรักษาของศูนย์แสงอรุณ รวมถึงพฤติกรรม ทัศนคติของครอบครัว คนในชุมชนที่มองผู้ผ่านการบำบัดในด้านลบไม่ดูแล เอาใจใส่กัน ไม่ให้โอกาส และไม่มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังติดตามดูแลผู้ผ่านการบำบัดอย่างจริงจังส่งผลให้ผู้ผ่านการบำบัดกลับมาเสพซ้ำและเข้าสู่วงจรของปัญหาเสพติดเหมือนเดิม

ปัจจัยด้านสถานการณ์ยาเสพติดในสังคม

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอปาย ยังมีความรุนแรง ยังมีเสพติดในพื้นที่จำนวนมาก มีกลุ่มผู้ค้าในพื้นที่ที่ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปจัดการได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอาทิเช่น บ้านป่ายาง บ้านยะโป้ บ้านใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ ส่งผลทำให้ผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาจากศูนย์แสงอรุณเมื่อกลับไปอยู่ในชุมชนที่ยาเสพติดหาซื้อได้ง่าย จึงส่งผลต่อการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ

ปัจจัยด้านนโยบายและมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของรัฐบาล

ผลการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายของรัฐบาล รวมถึงนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาส่งผลต่อการขยายตัวของปัญหาเสพติดอัน รวมถึงความไม่จริงจังของหน่วยงานภาครัฐในการปราบปรามอย่างจริงจัง รวมถึงการแก้ไขปัญหาเสพติด ส่งผลต่อจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นของผู้เสพ ผู้ติด ผู้ค้าเสพติด ซึ่งหากรัฐบาลไม่มีแนวทางในการแก้ไขที่ชัดเจนสถานการณ์ปัญหาเสพติดย่อมจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต การที่ยังมีเสพติดในพื้นที่ ทำให้ผู้ติดยาสามารถหาซื้อเสพติดได้ง่าย รวมถึงผู้ผ่านการบำบัดรักษาก็มีส่วนที่จะกลับไปเสพซ้ำได้ง่าย

ยังคงมีประเด็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐบางคนเข้าไปมีผลประโยชน์ร่วมกับกลุ่มนักค้า การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่ผ่านมาที่ต้องขึ้นอยู่กับตัวชีวิตและนโยบายเป็นสำคัญ เพราะนโยบายส่งผล ต่องบประมาณในการหนุนเสริมการทำงานในพื้นที่ หากนโยบายมุ่งเน้นการปราบปราม จับกุม มากกว่าการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ งบประมาณที่ได้ก็จะมุ่งเน้นงานปราบปรามมากกว่างาน ด้านการป้องกันปัญหา ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณเป็นการทำงานในเชิงงานป้องกัน การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดไม่ใช่งานด้านการปราบปราม หากในพื้นที่ยังมียาเสพติด ก็ต้องเกิดวงจร ของผู้เสพ ผู้ติดยาอยู่ต่อเนื่อง

ปัจจัยด้านบุคลากรทั้งในส่วนของศูนย์แสงอรุณ ภาครัฐ เอกชน

ผลการศึกษาพบว่า จำนวนบุคลากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณมีจำนวนน้อย คือ 4 คน แต่ภาระงานมีมาก ส่งผลต่อดำเนินงาน การดูแลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูภายใน ศูนย์แสงอรุณเมื่อมีจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดจำนวนเพิ่มขึ้น ในส่วนประเด็นของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคีในพื้นที่ในการเฝ้าระวัง ติดตามผู้ผ่านการบำบัดยังมีน้อย ไม่มีกระบวนการในการ หนุนเสริมการติดตามผู้ผ่านการบำบัดร่วมกับทางศูนย์แสงอรุณ รวมทั้งในเรื่องของการส่งต่อข้อมูล ผู้เสพ ผู้ติดยาในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหายังเห็นการมีส่วนร่วมน้อย ทำให้การดำเนินงานการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณยังไม่ประสบความสำเร็จตาม เป้าหมาย

ด้านอื่นๆ

ผลการศึกษาพบว่า กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของศูนย์แสงอรุณมีที่ยังไม่เข้มงวดกับผู้เข้ารับ การบำบัดรักษามากนัก ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดบางคนไม่รู้สึกเกรงกลัวหรือยากที่จะเลิกยาเสพติด อย่างจริงจัง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของศูนย์แสงอรุณ

5.2 อภิปรายผล

รูปแบบในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดแสงอรุณอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแบบระบบสมัครใจ หลักการในการ รับผู้ป่วยเข้ารับการบำบัดรักษาของศูนย์แสงอรุณคือเน้นความสมัครใจ โดยศูนย์แสงอรุณจะมีพื้นที่ เป้าหมายในการดำเนินงานทั้งสิ้น 10 หมู่บ้านซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งส่วน ใหญ่จะเป็นกลุ่มพี่น้องชาติพันธุ์เชื้อสายลาหู่ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และส่วน หนึ่งเป็นผู้ที่ติดยาเสพติดนอกพื้นที่อำเภอปายที่ต้องการจะเข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งรู้จัก ศูนย์ แสง อรุณผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์ทาง Internet ภายใต้อีเมล <http://sangrun.wordpress.com/> และ

ผู้เข้ารับการศึกษาส่วนหนึ่งรู้จักศูนย์แสงอรุณผ่านเวทีที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์เข้าร่วมประชุมกับทางภาคที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนงบประมาณกับศูนย์แสงอรุณ

ศูนย์แสงอรุณเน้นสร้างการมีส่วนร่วมของแกนนำ ประชาชนในพื้นที่ ครอบครัวยุติดยาเสพติด และการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ โดยใช้วิธีการเชื่อมผ่านคริสตจักร (โบสถ์) ซึ่งมีหลักความเชื่อความศรัทธาในคำสอนของคริสต์ศาสนาเหมือนกัน ผ่านแกนนำ องค์กร หรือบุคคลที่ทางศูนย์แสงอรุณรู้จัก มีการลงพื้นที่เพื่อเปิดเวทีประชาคม ประชุมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกิจกรรมกับโบสถ์ในพื้นที่ เน้นการพูดคุยสื่อสารผ่าน “ภาษาลานู” ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่น โดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์เองก็เป็นคนลานูทำให้การเข้าไปพูดคุยสร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่เป็นไปได้ง่าย เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ ผ่านความเป็นพวกพ้องชาติพันธุ์เดียวกัน

เจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณจะมีการทำงานร่วมกับแกนนำในพื้นที่ โดยจะใช้วิธีการดึงแกนนำในพื้นที่มาเป็นคณะกรรมการเครือข่ายชุมชนปาย ดึงกลุ่มเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ กลุ่มสตรี กลุ่มผู้นำทางความคิด/ความศรัทธา เพื่อมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อยอดความร่วมมือในการเฝ้าระวัง ดูแลและติดตามผู้ผ่านการบำบัดเมื่อกลับไปอยู่ในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินการของศูนย์ใช้วิธีการตามหลักการสร้าง “เครือข่าย” สุชาติ มิสงฆ์ (2535 : 45) ที่ได้ให้ความหมาย “เครือข่าย” ในทัศนะของชาวบ้าน เป็นไปโดยธรรมชาติ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน โดยไม่มีเรื่องเงินทองเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งในระดับเครือข่ายที่ชาวบ้านมีอยู่เป็นเครือข่ายเฉพาะในระดับบุคคล (ครอบครัว) และเครือข่าย โดยไม่มีพื้นฐานความมิดชิดจากการแสวงหาหลักประกันให้กับชีวิตครอบครัวและลูกๆของตน ซึ่งถือว่าในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือข่าย โดยไม่มีพื้นฐานความคิดจากการแสวงหาหลักประกันให้กับชีวิตครอบครัวและลูกๆของตน ซึ่งถือว่าในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือข่ายและชุมชนเป็นอันดับแรก และขยายครอบคลุมถึงกิจกรรมการพัฒนาเพื่อเป็นการสร้างหลักประกันให้กับตนเอง ครอบครัว กลุ่มชุมชนของตนเอง และผู้อื่น

ภายหลังจากได้มีการสร้างเครือข่ายและสร้างความเข้าใจร่วมกันแล้ว การลงพื้นที่ในแต่ละครั้งของเจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณจะมีการประชุมเพื่อทำประชาคม สอบถามสถานการณ์ปัญหา ยาเสพติด และจำนวนผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ เพื่อเตรียมความพร้อมของศูนย์ในการรองรับผู้ป่วย รวมถึงการเฝ้าระวังและติดตามกลุ่มผู้ที่ผ่านการบำบัดของคนในชุมชน ซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นไปตามกระบวนการในการพัฒนาการในแต่ละขั้นของการรวมกลุ่มและเครือข่ายที่ทาง ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 28-31) ได้ศึกษาไว้ คือ

1. ขั้นก่อนการเกิดกลุ่มหรือขั้นเตรียมการก่อนการจัดตั้งกลุ่ม ขั้นก่อร่างสร้างกลุ่ม ขั้นปลุกจิตสำนึก กระตุ้นให้สมาชิกที่อยู่กระจัดกระจายเกิดความตระหนัก รับรู้ปัญหา เกิดความสนใจในการเข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหา ส่วนเทคนิควิธีการที่ใช้ได้แก่ การสร้างความศรัทธา ความไว้วางใจกับกลุ่มเป้าหมาย การสร้าง “หน่วยนำ” หรือ “แนวร่วม” การศึกษาสำรวจข้อมูล สถานการณ์ปัญหาหรือความต้องการร่วมหรือการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน

2. ขั้นการสร้างกลุ่มหรือขั้นการดำเนินงานกลุ่ม เป็นขั้นของการรวมตัวจัดตั้งกลุ่ม การดำเนินการในขั้นตอนของการสร้างกลุ่มคือ การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นแนวทางแก้ไขปัญหา การสนับสนุนในเรื่องความรู้ หรือเทคโนโลยี โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยน ศึกษาดูงาน ทั้งโดยการแลกเปลี่ยน ดูงานระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน หรือการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้

3. ขั้นการเจริญเติบโตของกลุ่ม ขั้นการขยายกลุ่ม หรือขั้นการบำรุงรักษากลุ่ม เมื่อกลุ่มมีความเคลื่อนไหว มีการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง กลุ่มก็จะเกิดพลัง เมื่อแต่ละกลุ่มเกิดพลัง ก็จะมีการขยายกลุ่มในลักษณะของการขยายกิจกรรม หรือการขยายเป็นเครือข่าย การสร้างแกนนำ หรือจุดเชื่อมหรือแม่ข่าย การเสริมเรื่องการบริหารจัดการ และการติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่าย

ในส่วนของขั้นตอนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณจะแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนระยะแรกรับ ขั้นตอนระยะบำบัดฟื้นฟู และขั้นตอนเตรียมเข้าสู่สังคม โดยการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณจะให้ความสำคัญกับการบำบัดรักษาทางด้านร่างกายและการบำบัดรักษาทางด้านจิตใจควบคู่กันไป โดยจะใช้หลักคำสอนความเชื่อในพระเจ้าของคริสต์ศาสนา ที่เชื่อว่าพระเจ้าจะช่วยทุกคนให้หลุดพ้นจากเรื่องร้ายได้ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษา ยอมรับและสมัครใจที่จะบำบัดรักษา

ในช่วงของการถอนพิษยา จะมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คอยดูแลอยู่ตลอดเวลา เพราะเป็นช่วงที่ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทรมาณและอยากยามากที่สุด โดยตัวเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เองซึ่งเคยผ่านประสบการณ์การบำบัดยาเสพติดมาก่อนจะรู้และเข้าใจถึงความรู้สึกและความต้องการของผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อผ่านช่วงดังกล่าวมาได้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาจะมีหน้าที่และกิจวัตรประจำวันที่ดีที่ผู้เข้ารับการบำบัดต้องรับผิดชอบแตกต่างกันไป อาทิเช่น ทำความสะอาดศูนย์ เลี้ยงหมู เลี้ยงวัวทำอาชีพปลูก ซึ่งกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้ผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาได้ทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมของศูนย์เสมือนตัวเองเป็นหนึ่งในสมาชิกของศูนย์แสงอรุณ และเพื่อไม่ให้มีเวลาคิดถึงบ้าน คิดถึงยาเสพติด อีกทั้งเป็นการฝึกนิสัยการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาสามารถรักษาระดับการใช้ชีวิต ความหนักแน่นของจิตใจเขาเมื่อกลับไปอยู่ในชุมชน

โดยกิจกรรมของศูนย์แสงอรุณมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณ และความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร และความอดทน สติ และปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี โดย **สุเมธ ตันติเวชกุล** (อ้างอิงใน พงษ์พิสิษฐ วิเศษกุล, 2551:175-178) ได้หยิบยกความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายความ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง ดังนี้

ความรู้รอบรู้ ต้องรู้ทันโลก รู้เขารู้เรา เราต้องรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อที่จะปรับตัวให้ทันและได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นให้ได้ ผู้ที่เอาใจใส่ที่จะรับรู้และสามารถประเมินผลกระทบที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดีจะได้เปรียบ

ความรอบคอบ การคิดอย่างรอบคอบนั้นต้องเข้าใจความเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยและคาดการณ์ได้ว่า การกระทำของเรา หรือผลกระทบของการกระทำของคนอื่นที่ถือว่าเป็นเหตุและปัจจัยจะมีผลต่อเราอย่างไร เราต้องมีการจำลองและวิเคราะห์เหตุปัจจัยหรือ “สถานการณ์ที่เป็นไปได้” หลากๆ สถานการณ์ และเตรียมหาวิธีการรับมือกับผลที่คาดว่าจะเกิดไว้ด้วยการนำวิธีวิเคราะห์แบบ Systems Thinking ซึ่งเป็นวิธีคิดที่รอบคอบและเป็นวิธีคิดอย่างเป็นองค์รวม

ความสุจริต ให้สำนึกในคุณธรรม จริยธรรมตลอดเวลา ข้อนี้เป็นข้อที่ยากที่สุด และสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างมากคือ การเป็นตัวอย่างไม่ดีต่อคนทั่วไปซึ่งจะทำให้อันตรายจากการที่ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ศิษย์ขยายวงกว้างขึ้น

การมีสติปัญญา การขาดสติทำให้การปฏิบัติทั้งการ วาจา และใจเสื่อมไปด้วย สมาธิไม่เกิด ปัญญาไม่เกิด แก้ปัญหาอะไรไม่ได้

ในช่วงการบำบัดรักษา ครอบครัวของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาสามารถมาเยี่ยมได้ทุกอาทิตย์และได้ร่วมกิจกรรมกับผู้เข้ารับการบำบัดรักษา คือ การเข้าโบสถ์วันอาทิตย์ด้วยกัน ซึ่งจะเป็นกิจกรรมการนมัสการพระเจ้า จัดขึ้นที่ศูนย์แสงอรุณ ซึ่งผู้ที่อยู่ในช่วงของการบำบัดรักษา ผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาจากศูนย์แสงอรุณไปแล้ว ครอบครัวผู้เข้ารับการบำบัดรักษา รวมถึงเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณทุกคน จะได้ร่วมกันอธิษฐานขอพรจากพระเจ้าเพื่ออวยพรให้ผู้ที่กำลังอยู่ในช่วงการบำบัดรักษาสามารถผ่านพ้นไปได้ เป็นการเสริมกำลังใจให้กับผู้ป่วย สร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจ ซึ่งจะเป็นการบำบัดทางจิตใจควบคู่ไปกับการบำบัดทางร่างกาย ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณจะใช้ช่วงเวลาหลังจากทำกิจกรรมนมัสการพระเจ้าแล้ว ซึ่งทุกคนในศูนย์จะกินข้าวร่วมกัน จึงเป็นโอกาสที่ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้เข้ารับการบำบัดและผู้ผ่านการบำบัดแต่ละคน ทำให้ทราบ

ถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของผู้ป่วยในแต่ละคน นอกจากกิจกรรมดังกล่าวแล้ว ศูนย์แสงอรุณยังใช้วิธีการประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการรักษาผ่านแบบประเมินพฤติกรรมระหว่างการทำฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งการประเมินในลักษณะนี้จะช่วยทำให้ศูนย์แสงอรุณสามารถหาแนวทางในการช่วยเหลือผู้ป่วยได้ตรงประเด็นที่สุด และเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับครอบครัวผู้ผ่านการบำบัดรักษา แคนนำในชุมชน เมื่อถึงกำหนดเวลาที่ผู้เข้ารับการรักษาจะออกจากศูนย์แสงอรุณแล้วกลับไปใช้ชีวิตในชุมชน

ศูนย์แสงอรุณใช้วิธีการมอบแม่หมูให้กับผู้ผ่านการบำบัดเพื่อนำกลับไปเลี้ยงที่บ้าน ส่วนหนึ่งเป็นการขวัญกำลังใจ อีกประเด็นคือเป็นกลวิธีในการติดตามพฤติกรรมของผู้ผ่านการบำบัดว่ากลับไปเสพซ้ำหรือไม่โดยดูจาก การลงพื้นที่เพื่อไปเยี่ยมผู้ผ่านการบำบัดที่บ้านของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณ หากพบว่าลูกหมูสมบูรณ์แข็งแรงก็หมายความว่าผู้ผ่านการบำบัดให้ความสนใจดูแลดี ไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ถ้าหากลูกหมูเกิดลูกออกมาเพิ่มก็จะให้ลูกหมูที่เกิดขึ้นนั้นเป็นของขวัญกับผู้ผ่านการบำบัด

การลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมผู้ผ่านการบำบัดทุกอาทิตย์ พร้อมทั้งคอยช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด จะช่วยทำให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษามีส่วนการกลับไปเสพซ้ำลดลง ศูนย์แสงอรุณจะเน้นการดึงการมีส่วนร่วมของแคนนำในพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงครอบครัวผู้ผ่านการบำบัดรักษา ในการเฝ้าระวังและดูแลผู้ผ่านการบำบัดไม่ให้กลับมาเสพซ้ำอีก พร้อมทั้งช่วยกันดูแลและแจ้งข้อมูลให้กับทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์ได้รับรู้หากผู้ผ่านการบำบัดกลับไปเสพซ้ำ ซึ่งวิธีการดึงการมีส่วนร่วมนั้นจะใช้วิธีการประชุม ประชาคม พุดคุยสร้างความเข้าใจ การช่วยกันดูแลและแจ้งข้อมูลให้กับทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์ได้รับรู้หากผู้ผ่านการบำบัดกลับไปเสพซ้ำ สำหรับในส่วนของผู้ผ่านการบำบัดที่เป็นคนนอกพื้นที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณจะใช้วิธีโทรศัพท์ไปสอบถามความเป็นอยู่ทั้งกับครอบครัวผู้ผ่านการบำบัด และตัวของผู้ผ่านการบำบัดรักษาเอง โดยเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จะใช้วิธีการสังเกตผู้เข้ารับการรักษาตอนอยู่ในศูนย์ว่ามีใครที่โทรศัพท์มาหาบ่อยที่สุด ซึ่งจะช่วยให้ศูนย์แสงอรุณทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของผู้ผ่านการบำบัดอย่างต่อเนื่อง

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของศูนย์แสงอรุณ พบว่าผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูจากศูนย์แสงอรุณ สามารถเลิกยาเสพติดได้ ไม่กลับมาเสพซ้ำและมีการพัฒนาในเรื่องของกระบวนการทางความคิด จิตใจที่เข้มแข็ง ผ่านหลักคำสอนของศาสนาคริสต์ในการขัดเกลาจิตใจของผู้ที่เข้ารับการรักษา ผู้ผ่านการบำบัดมีการพัฒนาตนเองในด้านการดำรงชีวิต การศึกษาเล่าเรียน และการประกอบอาชีพในสังคม อีกทั้งการที่ศูนย์แสงอรุณเข้าไปสร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่ แคนนำ ครอบครัวผู้ผ่านการบำบัดส่งผลทำให้คนในชุมชนเปิดโอกาสและ

ยอมรับผู้ผ่านการบำบัดรักษามากขึ้น ทำให้ผู้ผ่านการบำบัดสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

กระบวนการการติดตามผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูของศูนย์แสงอรุณใช้วิธีการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนตามขั้นตอนที่ ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ (2543 : 205) ได้ศึกษาไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่จะต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคล และสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที

หากวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้ศูนย์แสงอรุณประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือผู้เข้ารับการบำบัดให้สามารถเลิกยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด พบว่าการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์โดยอาศัย “ภาษาลาหู่” จะก่อให้เกิดความสัมพันธที่ดีเพราะผู้เข้ารับการส่วนใหญ่เป็นพี่น้องชาติพันธุ์ลาหู่ซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อีกทั้งจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในศูนย์แสงอรุณที่มีต่อผู้เข้ารับการบำบัดรักษาอย่างยุติธรรม ให้ความช่วยเหลือทั้งในตอนและผู้ป่วยเข้ารับการบำบัดรักษาและช่วงที่กลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน โดยไม่มีการแบ่งชนชั้น ไม่มีการแบ่งช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่ศูนย์กับผู้เข้ารับการบำบัด ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดรับรู้ได้ถึงความรัก ความอบอุ่น และมีมิตรไมตรี โดยมีการใช้ฐานทางวัฒนธรรมลาหู่เหมือนกัน หลักคิดในคริสตศาสนาเดียวกัน

การดำเนินงานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณมีข้อจำกัดใน 3 ด้านคือ ด้านรูปแบบ ขั้นตอน และกระบวนการในการดำเนินงาน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องใช้ในการบำบัดรักษา

กระบวนการการดำเนินงานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูของศูนย์แสงอรุณที่ยังไม่มีความเป็นวิชาการเมื่อเทียบกับศูนย์บำบัดของหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้งจุดอ่อนในเรื่องของกฎระเบียบของ

ศูนย์แสงอรุณที่ยังไม่เข้มงวด ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดบางรายไม่รู้สึกรู้ว่าต้องเลิกให้ได้ อีกทั้งการเชื่อมประสานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมและเฝ้าระวัง ติดตามดูแลหนุนเสริมผู้ผ่านการบำบัดยังไม่เห็นความร่วมมือมากนัก โดยแนวทางการปรับปรุงแก้ไขในประเด็นที่ประมวลได้จากการสัมภาษณ์คือ เสริมในเรื่องของวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณเป็นที่ยอมรับ มีมาตรฐาน และน่าเชื่อถือสามารถรองรับผู้ป่วยได้ทุกประเภทไม่เฉพาะเจาะจงเพียงกลุ่มพี่น้องลาหู่ และต้องมีกระบวนการในการเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายจิตใจ มีการฝึกอบรมร่วมกันระหว่างผู้ผ่านการบำบัดกับครอบครัวและคนในชุมชน รวมทั้งต้องมีการพัฒนาศักยภาพตัวเจ้าหน้าที่ในเรื่องของทักษะองค์ความรู้ เทคนิคใหม่ๆ ในด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟู และต้องเกิดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูระหว่างศูนย์แสงอรุณกับศูนย์บำบัดอื่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาตัวเองและเท่าทันกับสถานการณ์ปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรที่จะเข้ามาหนุนเสริมในประเด็นนี้ เช่น กรณีโครงการบ้านร่มเย็นที่ทางสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5 เคยให้การสนับสนุน ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูของศูนย์บำบัดทั่วประเทศไทย ก่อเกิดองค์ความรู้ด้านการบำบัดรักษาในหลายเรื่อง

สำหรับในเรื่องของกฎระเบียบที่ยังไม่เคร่งครัดจะต้องมีการปรับปรุงข้อตกลงกฎระเบียบ ที่ทุกคนต้องปฏิบัติร่วมกันอย่างจริงจัง พร้อมมีบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตาม ในส่วนของจุดอ่อนด้านกระบวนการในการเตรียมความพร้อมของชุมชน ครอบครัวและការมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาเสพติด รวมถึงการติดตามดูแลผู้ผ่านการบำบัดภายหลังจากที่กลับไปอยู่ในชุมชน โดยมีแนวทางการแก้ไขคือ ต้องดึงหน่วยงานในพื้นที่ทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน รวมทั้งดึงการมีส่วนร่วมของแกนนำ ประชาชนคนในพื้นที่ คริสตจักร(โบสถ์) และอีกหลายภาคส่วนเพื่อให้ครบวงจรในการแก้ไขปัญหา ซึ่งแต่ละหน่วยงานต้องมีความจริงจังและจริงใจในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

ปัจจัยในเรื่องของจำนวนเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ที่มีน้อย ผนวกกับภาระงานมีมากส่งผลต่อการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ โดยแนวทางการแก้ไขคือ ต้องมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์แสงอรุณในการดูแลบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด สำหรับการคัดเลือกบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณต้องเน้นความอดทน ทุ่มเท เสียสละ เพราะการทำงานกับกลุ่มผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาเสพติดต้องมีจิตวิทยาในการพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ป่วยได้เกิดขวัญกำลังใจที่จะเลิกยา รวมทั้งต้องมีการพัฒนาศักยภาพตัวเจ้าหน้าที่ในเรื่องของทักษะองค์ความรู้ เทคนิคใหม่ๆ ในด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูเพื่อให้เท่าทันกับสถานการณ์ปัญหาเสพติดที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจัยเรื่องของทรัพยากร ความไม่ต่อเนื่องในการหนุนเสริมงบประมาณให้กับทางศูนย์ แสงอรุณของบางหน่วยงาน รวมทั้งสถานที่ตั้งของศูนย์แสงอรุณซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่ในการดูแลของกองกำลังทหารราบที่ 7 อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และอนุญาตให้ศูนย์แสงอรุณใช้ประโยชน์ได้ แต่ในอนาคตยังไม่มีคามแน่นอน รวมทั้งจุดอ่อนของเครื่องใช้ในการบำบัดรักษาที่ยังไม่ทันสมัย อีกทั้งมีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการบำบัดรักษาเฉพาะบางกลุ่ม เช่น กลุ่มพี่น้องชาติพันธุ์ลาหู่ ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นข้อจำกัดของศูนย์แสงอรุณ ซึ่งแนวทางการแก้ไข คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการสนับสนุนงบประมาณให้กับศูนย์แสงอรุณอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ยาเสพติดที่เปลี่ยนไป ในส่วนของอุปกรณ์ เครื่องมือในการบำบัดรักษา ศูนย์แสงอรุณต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ทันสมัย รวมถึงมีการสนับสนุนในเรื่องการทอผ้าในกลุ่มสตรีที่เข้ามาบำบัดรักษา เพราะผู้ที่เข้ามาบำบัดส่วนหนึ่งจะเป็นกลุ่มพี่น้องชาติพันธุ์ลาหู่ที่มีความรู้ในเรื่องของการทอผ้า เครื่องแต่งกายซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มพี่น้องลาหู่ ซึ่งสามารถต่อยอดในการสร้างรายได้ให้กับศูนย์และสร้างรายได้ให้กับผู้ที่เข้ามาบำบัดรักษา

ผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับคำถามหลักในการวิจัยครั้งนี้ในประเด็นข้อจำกัดในการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา

สำหรับสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานและทำให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ส่วนหนึ่งเกิดจากตัวผู้เสพยาเสพติด ครอบครัวผู้เสพยาเสพติด และชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การบำบัดรักษาของศูนย์แสงอรุณไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยในส่วนของผู้เสพยาเสพติดที่จิตใจอ่อนแอ และยังมีความคิดว่าย่ำแย่ไม่ไช่ยาเสพติด ผันเป็นเพียงยารักษาโรค การที่จะกลับเสพยาหลังจากผ่านการบำบัดรักษาจึงเกิดขึ้นได้ง่าย อีกทั้งผนวกกับการที่ผู้ผ่านการบำบัดรักษาต้องกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ยังมีสถานการณ์ปัญหาเสพติดอยู่

สำหรับปัจจัยในด้านครอบครัวของผู้ที่เข้ามาบำบัดรักษาซึ่งสามารถเข้ามาเยี่ยมผู้ป่วยได้อย่างเป็นอิสระ และมีการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชนมาเล่าให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาได้ทราบ กลับส่งผลเสียและบั่นทอนจิตใจของผู้ป่วยให้รู้สึกคิดถึงบ้าน อยากกลับบ้าน ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดหลายคนอยู่ไม่ครบหลักสูตรการบำบัดรักษาของศูนย์แสงอรุณ รวมถึงพฤติกรรม ทักษะคติของครอบครัว คนในชุมชนที่มองผู้ผ่านการบำบัดในด้านลบไม่ดูแล เอาใจใส่กัน ไม่ให้โอกาส และไม่มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ติดตามดูแลผู้ผ่านการบำบัดอย่างจริงจังส่งผลให้ผู้ผ่านการบำบัดกลับมาเสพยาและเข้าสู่วงจรของปัญหาเสพติดเหมือนเดิม

อีกทั้งสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่อำเภอปาย ที่ยังมีความรุนแรง ยังมียาเสพติดในพื้นที่จำนวนมาก ยังมีกลุ่มผู้ค้าในพื้นที่ที่ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปจัดการ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอาทิเช่น บ้านป่ายาง บ้านยะโป้ บ้านใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ ส่งผลทำให้ผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาจากศูนย์แสงอรุณเมื่อกลับไปอยู่ในชุมชนที่ยาเสพติดหาซื้อได้ง่าย จึงส่งผลต่อการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ

มาตรการทางกฎหมายของรัฐบาล นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาส่งผลต่อการขยายตัวของปัญหายาเสพติดอันรวมถึงความไม่จริงจังของหน่วยงานภาครัฐในการปราบปรามอย่างจริงจัง รวมถึงการแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่งผลต่อจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นของผู้เสพ ผู้ติด ผู้ค้ายาเสพติด ซึ่งหากรัฐบาลไม่มีแนวทางในการแก้ไขที่ชัดเจนสถานการณ์ปัญหาเสพติดย่อมจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต การที่ยังมียาเสพติดในพื้นที่ ทำให้ผู้ติดยาสามารถหาซื้อยาเสพติดได้ง่าย ผู้ผ่านการบำบัดรักษาก็มีส่วนที่จะกลับไปเสพซ้ำได้ง่ายเช่นกัน การเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ค้าของเจ้าหน้าที่ภาครัฐบางคน อีกทั้งการทำงานของภาครัฐที่ผ่านมาซึ่งมุ่งเน้นการปราบปราม จับกุมมากกว่าการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ งบประมาณที่ได้ก็จะมุ่งเน้นงานปราบปรามมากกว่างานด้านการป้องกันปัญหา ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณเป็นการทำงานในเชิงงานป้องกัน การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดไม่ใช่งานด้านการปราบปราม หากในพื้นที่ยังมียาเสพติด ก็ต้องเกิดวงจรของผู้เสพ ผู้ติดซ้ำอยู่ต่อเนื่อง เมื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล ได้มีการออกคำสั่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ปป.ส.) ที่ 1/2552 เรื่อง กลไกการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามยุทธศาสตร์ 5 ร้วป้องกัน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล ภายใต้การบริหารงานของรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการดำเนินงานในเชิงบูรณาการ เนื้อหาใจความส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์จะให้ความสำคัญกับการอำนวยความสะดวก โดยเสริมสร้างสมรรถนะ สร้างกระแสต่อต้านยาเสพติดตรวจสอบข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง โดยการประชาสัมพันธ์ การปราบปราม การสนับสนุนการหาข่าว การจับกุมดำเนินคดี รวมทั้งเสริมสร้างบทบาทของเจ้าพนักงาน ฝ่ายปกครองและอาสาสมัครต่างๆ การบำบัดฟื้นฟูโดยนำผู้เสพ ผู้ติด เข้ารับการบำบัดรักษาเน้นการใช้ชุมชนบำบัดโดยสถาบันศาสนาเพื่อฟื้นฟูด้านจิตใจและอาชีพ และด้านการป้องกัน ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนและสังคม เพื่อป้องกันไม่ให้คนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งเป็นการลดจำนวนผู้เสพ ผู้ติด แต่ในเชิงการปฏิบัติจริงในพื้นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังไม่สอดคล้องกับนโยบายที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้น รวมถึงข้อจำกัดของผู้รับนโยบายไปปฏิบัติยังไม่มีความจริงจังและจริงจังในการทำงาน

จำนวนเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณที่มีจำนวนน้อย แต่มีภาระงานมาก ส่งผลต่อดำเนินงาน การดูแลผู้เข้ารับการรักษาและฟื้นฟูภายในศูนย์เมื่อมีจำนวนผู้เข้ารับการรักษาจำนวนเพิ่มขึ้น แนวทางการแก้ไขจึงควรที่จะเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานภายในศูนย์แสงอรุณ เพื่อให้เพียงพอต่อการทำงานและการลงพื้นที่ในการติดตามดูแลผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาไปแล้ว รวมทั้งการทำกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ร่วมกับแกนนำและชาวบ้านในพื้นที่

ในส่วนประเด็นของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคีในพื้นที่ในการเฝ้าระวัง ติดตาม ผู้ผ่านการบำบัดยังไม่มีกระบวนการ ในการหนุนเสริมการติดตามผู้ผ่านการบำบัดร่วมกับทางศูนย์แสงอรุณ รวมทั้งในเรื่องของการส่งต่อข้อมูลผู้เสพ ผู้ติดยาในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหาเห็นการมีส่วนร่วมน้อย ทำให้การดำเนินงานการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย แนวทางการแก้ไขคือต้องมีเวทีในการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างเจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณและภาคี หน่วยงานภาครัฐ เอกชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน อันจะนำไปสู่การบูรณาการการทำงานด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดและการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่

5.3 ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษาวิจัยในประเด็นการดำเนินงานการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การดำเนินงานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนในพื้นที่ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะในกลุ่มพี่น้องชาติพันธุ์ลาหู่ ซึ่งการปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณเพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการการบำบัดรักษาและสามารถรองรับผู้ที่สมัครใจเข้ารับการรักษาทั้งในส่วนของกลุ่มผู้ติดยาเสพติดที่เป็นคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ จะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงในประเด็น ดังนี้

- ต้องมีการยกระดับการบำบัดรักษาฟื้นฟูให้มีความเป็นมาตรฐานโดยใช้หลักวิชาการเข้ามาประกอบ ทั้งในเรื่องของการศึกษาวิจัยจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกในประเด็นการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณมาความน่าเชื่อถือ โดยมีงานวิชาการรองรับและสนับสนุน ยังผลดีทั้งในเรื่องของความมีมาตรฐานในกระบวนการการบำบัดรักษาและในเรื่องของการต่อยอดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ต้องมีการเพิ่มจำนวนของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณเพื่อให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้ารับการรักษา และเพียงพอต่อภารกิจเสริมในด้านต่างๆ นอกเหนือจากการดูแลผู้เข้ารับการรักษาภายในศูนย์แสงอรุณ อาทิเช่น การลงพื้นที่ติดตามผู้ผ่านการบำบัด การประชุมและสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มแกนนำรวมทั้งชาวบ้านในพื้นที่ในการเฝ้าระวัง ดูแลผู้ผ่านการบำบัดรักษา อีก

ทั้งต้องมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ให้สามารถต่อยอดการทำงานของผู้จัดการศูนย์คนปัจจุบัน เพื่อให้การทำงานของศูนย์มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 กลุ่มหลัก ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์แสงอรุณทุกคน ผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาในห้วงเดือนสิงหาคม 2554 ผู้ที่เคยผ่านการบำบัดยาเสพติดโดยกระบวนการของศูนย์แสงอรุณ ผู้นำทางการ และผู้นำทางธรรมชาติในพื้นที่เป้าหมายของศูนย์แสงอรุณจำนวน 10 หมู่บ้าน และกลุ่มองค์กรภาคี พันธมิตรที่ทำงานประสานและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ ซึ่งขอบเขตการศึกษาจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษารูปแบบ หลักการ และกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ ผลที่ผู้เข้ารับการบำบัดได้รับหลังผ่านกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟู นำไปสู่การหาข้อจำกัดในการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ และหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อไปสู่แนวทางในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาต่อไป

ส่วนที่ 2 ขอบเขตด้านพื้นที่

โดยทำการศึกษาภายในศูนย์บำบัดแสงอรุณและพื้นที่เป้าหมายของศูนย์แสงอรุณจำนวน 10 หมู่บ้านในเขตอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งข้อมูลที่ได้ อาจเป็นข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะของบริบทพื้นที่นี้ ดังนั้น

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า หากมีการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีเพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในห้วงเดือนที่มากขึ้น รวมทั้งเพิ่มเติมประเด็นการศึกษาในเรื่องของกิจกรรมที่รองรับผู้ผ่านการบำบัดรักษาจากศูนย์แสงอรุณ และกิจกรรมในเชิงการป้องกันปัญหา ยาเสพติดกับกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ที่ศูนย์แสงอรุณได้เข้าไปดำเนินงานด้วยเพราะจะมีความสอดคล้องกับกระบวนการการบำบัดรักษา ฟื้นฟู และการติดตามผู้ผ่านการบำบัดรักษาไม่ให้กลับมาเสพยา